

Um útstykkingina Oman Hoydalar:

Glistrup, Breckmann & Ellefsen hava ikki virkað til fánýtis

Sosialurin roynir at riða á bylgjuni

Vit kenna hetta rák, ið er so týðuligt í dag, tað er skapað av misnøgd hjá borgaraskapinum. Fyribrigðið er kent um alt Europa og rákið fær mangt ótespult 50 ára minni at reka upp á land. Hjá honum, ið vil riða á hesi bylgju, eitt nú fyri at heysta politiskar rotur, ræður um at taka til tað lægsta, ið liggur og esjar í mannasinninum, smálághet, illgitan, útspilling. Solidaritetur má víkja fyri sjálvsøkni og roynt verður at káma teir veruligu trupulleikarnar og loysnir teirra burtur.

Eitt týðuligt tekin um hetta rák er hetta at ávisir samfelagsbólkir verða peikaðir út sum syndabúkkar og hetzini, ið so verður sett í verk. Glistrup skapti eina øsing, ið líkast eini sannari rørsu, móti teimum lærdu, akademikarum og teimum alment løntu, teir verða skýrdir blóðsúgvarar og útpínarar. Her heima hava serliga 2 persónar tikið undir — og fólkatingsvalið visti, at í hvussu er annar fekk vind í seglini partvis av tí. Fyri ein javnaðarmann kemur tað nú sum ein hvøkkur, at SOSIALURIN luttekur í hetzini — ja, hann víðkar bólin av teimum andstyggligu lærdu meir enn, mer vitandi, sjálvar forarin Glistrup, tí Sosialurin tekur læraran við. So nú vita tit tað, tit lærarafólk, tit eru nú, av blaðnum, ið umbóðar landsins størsta flokk, útpeikaði at vera snobbar. Øll, ið hava stórra útbúgving, eru snobbar. Løgmaður má vera snobbar — og Hilmár Beck sleppur eisini við, men Vilhelm Johannesen er ikki snobbar, tí hann er jú blaðstjóri á Sosialinum. Markið má so vera onkustandi harimillum. Vónandi fer Sosialurin, nú hann er farin upp í handan leypin, at greiða okkum frá, hvør er snobbar, so vit vita, hvørji vit skulu illteinkja, tá vit hitta tey á gøtuni. Hvat orðið snobbar veruliga merkir, fara vit ikki at biðja Sosialin upplýsa okkum, tí at definera slíkt hevur eingin stundir til í hetzidnum.

Í Sosialinum nr. 56, ið kom mikudagin 24. august er grein, ið fevnir um síðurnar 6, 7 og 8. Hon snýr seg um grundteki og húsabygging. Evnið er sera umráðandi, ein stórusamfelagsspurningur, so tey flestu mundu lesa í spenningi. Yvirskriftin er »SNOBBHILL« — og orðið »snobb« verður nýtt so ofta sum gjørligt í greinini, tað er ein sonn frøi hjá blaðmanninum, snobb, snobb, snobb. ...tað er gott grundarlag fyri at nevna økið fyri onki annað enn júst SNOBBHILL. Eg haldi, at hatta orðið er so keðiligt. »Oman Hoydalar« ljóðar vakrari og økið eitur eisini soleiðis (Tað má vera skeivt at rópa økið »Ovaru Hoydalar, tí tað er dalurin, har Jákup Sverri býr, og økið er jú ikki nakar dalur, men heyggar).

Ein, ið hevur bygt Oman

Hoydalar, Jóannes Dalsgaard, skrivaði frálika grein, ið kundi verið byrjan til eitt gott orðaskifti. Tað er spell, øgiliga harmuligt, at hetta orðaskifti kanska steðgar longu í byrjanini, tí Sosialurin skuldi koma við eini grein, ið so litið hald er í. Hon byggir als ikki á nakran kunnleika ella nakrar sakligar upplýsingar, men á leysar pástandir, beinleiðis ósannandi og sleig — og lýsir langan veg av, at skrivarin hevur als onga vitan um samfelagsviðurskipti yvirhøvd, hvørki sosiologiskt ella figgarligt. Hann veit einki um jarðarráð, landsstýri, lögting, bygdaráð, býráð, bankar, sparikassa, aðrar lángrunnar og hann hevur onga meining um nakra lóggávu. Ikki eitt orð um, hvussu útstykkingar hava farið fram og nú fara fram ella kundu farið fram í Føroyum. Men her hevur vitan og hugsan kanska ongan áhuga — nú skal skapast sensation, eins og teir gera á Extrabladet. Kanska upplagið á Sosialinum fer at veksa?

Lat okkum taka byrjanina á greinini fyrst. »A Snobhill eru minni enn 10% verkafólk, meðan restin er hægri lærd fólk, harav fleiri hava hús frammanundan.« Hvat er so veruleikin? Á útstykking 1 eru 48 grundteki. Um minni enn 10% skulu vera verkafólk, so kunnu ikki vera fleiri enn 4. Hvat er »verkafólk«? Í útstykkingini hava bygt ella byggt 4 arbeiðsmenn, ið ikki hava útbúgving, 4 handverkjarar, 1 brandmaður, 1 portørur, 1 kokkur, 2 politistar, 1 maskinmaður, 2 telegrafistar, 1 skrivistovumaður. Nú veit eg ikki, nær vit koma til snobbar, men 4 lærarar eru, 1 pensionistur, 1 tekniskur assistentur, 3 handilsmenn, 1 krabbakallur, 1 skipari. Akademikarar eru 12, t.e. læknar, lærarar við hægri skúlar, verkföðingar o.s.f., 1 stjóri og ein fulltrúi iroknaðir. 2 arbeiðstakarar, ið grava grundir fyri fólk. Nú vantar onkur í, tí eg kenni ikki starv teirra, men akademikararnir eru ikki fleiri enn teir, ið her eru nevndir. Man eg hava tikið minn ov fullan, um eg sigi, at hatta við teimum 10%, sum verður endurtikið 3 ferðir í greinini, er ein leysur pástandur og dømi um illa undirbygda skrivning? Hvussu er við øðrum útstykkingum? Ternuryggur, Tórgarður, Konmansmýra, Müllerstrøð o.a. eru tær eisini snobhillar, hvussu nógv % av verkafólki býr har? Hellebro og Sorte Firkant við Norrebro í Keypmannahavn samanborið við Oman Hoydalar og Konmansmýru — ja, hatta er ein funninn fressur, eitt skelkandi prógv um tørvandi vitan, eisini um dansk viðurskipti. Orðingin »arbeiðarabýlingurin á Konmansmýru« kemur fyri. Nú, ið eg havi mist alt álít á blaðmanninum, má eg biðja um at fáa hatta váttað.

»A SNOBBHILL er fritt og vakurt — kann á ongan hátt sammetast við Konmansmýru. Ikki einans er økið vælvalt, men eisini byggingin er fyrriskipað annarleiðis enn vanligt er í Havnini. Miðalgrundtekini á Snobhill liggja um 1.100 m² (tíverri ósatt), meðan tey á Konmansmýru liggja um 500 m². Fjarstøðan millum húsini er eisini væl rúmari. Meðan hon á Konmansmýru liggur um 5 m, liggur hon um 10 m á Snobhill. Eisini hevur grundtekjaprisurin á Snobhill verið væl lægri enn í Havnini. Ja, so lágur, at enn ikki grundtekjaprisurin á Konmansmýru, sum annars sigst nærum at vera ein sosialhjálpi til neyðstaddir familjur í Havnini, hevur kunnað staðið mót við grundtekjunum á Snobhill. Meðan grundtekjaprisurin á Snobhill var 42 kr. var hann á Konmansmýru 97 kr. (tíverri ósatt. Prisurin á útstykking 1 verður, vegna prishækkingar og seinan nógv hægri. Á útstykking 2 skuldi hann vera 90 kr., men eisini hann verður hægri av somu orsök). Sumt er rætt í hesum kuti: Tað er fritt fyri og vakurt í Hoyvikshaganum. Tann niðari parturin av honum, niðari fyri Vatnaskorð, og partar av Húsahaga líka yvir móti Húsareyni liggja í ein ring um Havnina við vøkrum útsýni. Hetta er ikki jorð, ið hóskar til landbúnað, men til byggingi, tí hevur Jarðarráðið í mannaminni boðið kommununum hana. Fleiri ferðir hevur Jarðarráðið gjørt ætlanir, men kommunurnar tóku ongantíð av, hóast tørvurin á grundtekjum vaks og vaks í Havni. Tað almenna eigur nær um alla Suðurstreymoy, uttan nakrar traðir í Havn, men í staðin fyri at lata býin vaksa eftir tí almenna landinum — við teimum mogleikum hetta kundi gjórt fyri skilagóðari ætlan, valdi kommunan altíð at keypa traðir — til vinning hjá eigarunum — og selja hesar traðir til byggingi uttan at kommunan skuldi missa pening. Almenn jorð, ið Jarðarráðið umsitur, er nú einaferð nógv biligari enn privat traðir, og grundtekini verða biligari og kunnu fáa meira hósandi stødd.

Nú, ið jarðarráðið hevði fingið so nógvur umsóknir, varð farið undir eina riviliga útstykking, ið staðin fyri at lata grundteki av haganum í småum, sum bara høvdu komið teimum vælbjargaðu til góðar. Á byggingin er væl fyrriskipað og gott pláss er millum húsini — skal Jarðarráðið ið lastast fyri tað, ella skal Havnar kommuna lastast fyri, at ov stutt er millum húsini niðri í Havni? Eftir hvat blaðskrivarin sigur, hevur Jarðarráðið havt eina djúpari ætlan við hesum: »Í staðin hevur verið útstykkið soleiðis, at okkara væl lærdu fólk hava fingið eitt væl valt øki at búleikast á« (Hesi orðini stan-

da eisini undir mynd, men myndin visir tíverri nøkur stór, prýðilig og dýr hús á eini privatari trøð, sum Jarðarráðið og útstykkingin einki hava við at gera). »Hoyvikshagin gjørdist tíverri lítill hjálpi til verkafólk.« Hetta er rætt, tí ov litið er útstykkið, men hvi ikki greiða frá orsøkini? Hon er tann, at Tórshavnar Uttanbyggjar Kommuna, har Hoyvikshagi er, sigur framhaldandi kortanei til útstykking. Ætlan jarðarráðsins hevur altíð verið at útstykkið alt lendið, ið hóskar til endamálið, og allar ætlanir hava verið til reiðar í árávis. Økið er so stórt, at eingin hevði nýtt at gjalda tann dýra prisin á traðunum niðri í Havni. Stóð tað til jarðarráðið, var alt hetta økið í dag bilig grundteki, væl fyrriskipað, men Tórshavnar Uttanbyggjar Kommuna, t.v.s. tann meirilutin, ið argjamen er, sigur, sum nevnt, kortanei. Nú ið hoyvikingar hava biðið um at koma upp í Havnar kommunu, er mogleikin aftur har, tí Havnar kommuna, sum eisini gjøgnum árin hevur sagt nei, hevur nú fingið eitt betri býráð, ið hevur tikið aðra staðu og er farið í samarbeiði við Jarðarráðið um útstykking á Ternuryggi. Hendan útstykking er gjørd á sama hátt sum tann Oman Hoydalar, so nú biða vit í spenningi eftir, hvat Sosialurin fer at kasta eftir teimum, ið har byggja. Kanska teir verða útnevndir til snobbar eisini?

»Spurt kann verða, um myndugleikarnir ella myndugleikin, ið hevur latið grundtekini, hava sílað burturfrá.« Her kemur eitt álvarsamt hetzfyrirbrigdi, tann leysa gitingin, gramlið: »Um Karstin Rasmussen, skrivari Jarðarráðsins, eisini hevur hildið, at arbeiðsmenn vóru ov býttir og ikki verdugir, at gerast grannar hjá hesum vælfyrrikomnu borgarunum og hevur sílað teir burtur frá eins og hann eftir øllum at døma gjørdi, tá hann setti nevndina í eigarafelagnum, kann ikki ávisast«. Var tað nakar, ið nevndi orðið blaðetikki?

Jóannes Dalsgaard nevndi í skilagóðu grein síni, at freistin fyri inngjaldingini er so stutt, at nógvir av umsøkjaranum ikki hava nakran mogleika fyri at fáa tann neyðturviliga eginpeningin til vega. Tí fær næsti ella triði maður á listanum økið. Og, sigur hann, soleiðis gekk í Hoyvikshaganum og soleiðis gekk á Konmansmýru. Greinin í Sosialinum nr. 56, ið vit nú tosa um, ber, sum áður nevnt, týðilig boð um totalan tørv á vanligari vitan um eitt nú figgarviðurskipti.

Eins og Sokrates kundi ein sett blaðmanninum spurning, soleiðis at hann sjálvar kann finna svarið og læra av tí: Hvar heldur tú kundi hugsast viljað sílað? Hugsar teg nú um. Munnu tað vera snobbararnir í Hoyvik, ið hava lagt Karstini lag á, at hann skal síla? Ljóðar tað trúligt? Sum javnaðarmaður átti tú at havt eitt minstamál av vitan um kapital. Eg veit, at fleiri fólk høvdu fingið grundteki frá jarðarráðini í hesi útstykking, tey gingu á heygnum og fegnaðust um tey. Hjúni samráddust um, hvussu byggast skuldi og høvdu ljósar dreymar. Men so máttu fleiri siga grundteki frá sær vegna tørvandi eginpening. Men tað var ikki Karstin, als ikki, ið tók stykkið frá teimum aftur — og tað vóru heldur ikki erkasnobbararnir, ið bóðu um tað.

Ein leysur pástandur er, at Karstin Rasmussen hevur valt nevndina í eigarafelagnum. Hann valdi eina fyribils nevnd, sum vanlig manganongd er, men aðalfundurin valdi nevndina, eins og aðalfundurin hevur valt allar nevndir síðani. Um friekið verður sagt »Men enn er óvissa um, hvørt friekini verða eftir upprunaliga ætlanini ella innhegnaði til frama fyri einstakar grundáðarar. Jarðarráðið hevur enn ikki givið eigarafelagnum nakað greitt svar. Og — okkum vitandi — heldur ikki Tórshavnar Uttanbyggjar Kommuna«, síðani biður blaðið um, at tann endaliga avgerðin verður kunngjørd í blaðnum. Her var so ein lítill roynd at vera reiðiligur, tað er vælgerandi. Vit eru rørd av umsorgan blaðsins fyri friekinum hjá snobbum. Sosialurin skal kenna seg vissan í, at eigarnir finna seg ikki í, at nakar stíkar felags frieki inni. Súpanin er tunn, ikki hjálpti hetta litla beinið, hatta málið hevur ongan týðning, harra blaðmaður. Ein annar mogleiki fyri at seta spurning, ið hevur til endamáls at fáa okkum at halda, at her ruggar ikki rætt, er reinsverkt, um eigarnir á útstykking 1 gjørdur við Hvitanesvegin, her kemur aftur henda løgna umsorgan fyri eigarafelagnum hjá snobbum: »men eigarafelagið hevur tó ikki fingið nakað greitt svar hesum viðvikiðni enn.« Vit hava gjørt útstykkingina í felag, harra blaðmaður, vit fara eisini at greiða handan pinkulita spurningin.

At enda eini ráð: Fáid betri upplýsingar og latið vera við at gita og sleiga. Roynið at siggja grundtekisspurningin frá einum heildarsjónarmiði, skrivandi um almenna jorð og privata, lóggávu um grundteki og figging, um tørv á heildarætlanum fyri alt landið og um praktiskar javnaðarpolitikar, men latið vera við at riða so niðarlaga og skira fólk snobbar, steðgi hetzini móti teimum, ið hava útbúgving, meðan væl er. Leiðin er vanda-mikil og litið heiðurlig fyri ein javnaðarflokk.

Við vón um, at Jarðarráðið sleppur at halda fram við í útstykkið Hoyvikshaga, livið solidariteturin við teimum, ið enn ikki hava fingið bilig grundteki.

Ein eigari í tí væl skipaðu útstykkingini
OMAN HOYDALAR